

den närlagda &
krutladda

= mng m.m

miljö
beskriv = blå

Karaktärs
beskriv = rosa

Övrigt = svart
undersökning

Del TRE
98-136

XI
ff jaget längtar
till? Vad är det?

Morgonen därpå väntade jag på Dimitra under mullbärsträdet. De vita blommorna hängde tunga och jag kunde se att det skulle bli många bär. Det var Dimitras farfarsfar som hade planterat det för den rika och svala skuggans skull. Något sådant skulle jag också vilja skapa. Något som ger en rik och sval skugga under lång tid framöver.

Dimitra dröjde och jag försjönk i drömmier när hon hoppade på mig bakifrån och täckte mina ögon med sina händer, som luktade lut.

Så enkelt är det att göra någon glad igen.

Jag drog hennes händer mot min mun och bet henne i handflatan.

»Kittlas inte«, sa hon. Fast hon verkade tycka om det. Fröken var redan på plats:

Patroklos kunde inte, som jag sa igår, sitta stilla och se på medan hans landsmän kämpade för livet. Han sprang över fältet som akajerna nyss hade tvingats lämna för att försvara skeppen. Han såg flera av sina vänner och kamrater ligga döda. Den ene med ett spjut i bröstet, den andre med en pil i halsen, den tredje med avhugget huvud

Relation ff jag & Dimitra!

KRIGETS VARDAG ↑

den näst
kvicka

o T.K T.K = författaren!

liknelse jmf m dnr. vänst-grpp

eller utan armar och ben. Hos en del fortsatte blodet att rinna sakta ur dödliga sår. Några hade ännu inte givit upp andan utan låg och vred sig i svåra plågor, bad om hjälp, ropade på honom när han hastade förbi, men han kunde inte göra något för dem, utom i ett enda fall. Han förmådde inte gå förbi sin barndomsvän Arion som låg där, berövad sin rustning, naken som en mask. Magen var öppen, inälvorna hängde utanför och vred sig som ormar.

Det var inte den rätta stunden att minnas barndomens soliga dagar, det var inte rätt tid att minnas vännens skratt, det var inte tid för sådant, ändå var det sådant som for genom Patroklos huvud. Han mindes deras brottningsmatcher som var lika mycket kärlekshandlingar, deras lekar i flodens forsande vatten.

»Hjälp mig«, stönade Arion, »hjälp mig«, och Patroklos drog upp det korta närstridssvärdet och stötte det i hjärtat på sin döende vän.

»Hälsa Akilles«, var det sista Arion sa och Patroklos kunde inte stå emot längre. Tårarna rann nerför hans kinder som en källa som springer ur berget. *

Akilles blev förvånad.

»Varför gråter du Patroklos, lik en liten flicka som vill bli buren? Säg mig vad som händer utan att dölja något.«

Då berättade Patroklos utan omsvep att akajerna höll på att gå under. Redan var många av de främsta bland dem döda eller sårade.

»Du måste hjälpa dem nu. Jag förstår att du är arg och jag önskar att jag aldrig får nära en sådan vrede som din i mitt hjärta. Men du får inte vara så hård. Du får inte

*

natur liknelse

låta akajerna gå under. Och om du inte kan, om du är förhindrad av en helig ed eller en profetia, låt mig hjälpa dem. Låt mig bära din rustning. Trojanerna tror kanske att jag är du och blir svaga i knäna. Låt mig också ta några av vårt folk, de stridsglada myrmidonerna. De är utvilade, medan motståndarna måste vara väldigt trötta nu.«

Arme Patroklos! Han visste inte vad han bad om. Det visste inte Akilles heller.

Han var inte förhindrad av någon ed eller profetia. Han led fruktansvärt av skymfen som Agamemnon hade tillfogat honom genom att beröva honom Briseis som han älskade.

»Han behandlade mig som en ärelös luffare!«

Det var sant, men det var inte allt. Han saknade Briseis. Han gick till sängs med andra, men ingen bland dem förmådde hjälpa honom med det han behövde mest: att glömma vem han var och vilket öde som väntade honom. Många slavinnor fick plats i hans famn, men han själv fick plats i en enda, i Briseis famn. Nu var hon borta i Agamemnons tält och det var i hans säng hon kröp upp om nätterna.

Han sa ingenting om detta, utan talade om annat i stället. Det var skymfen, inte saknaden. Han ville dock inte vara småskuren.

»Jag kan inte hysa denna harm i mitt hjärta i evighet. Jag hade tänkt vänta tills trojanerna hotade mina skepp. Men nu när de kommer som tunga moln på himmelen och våra landsmän har havets skummande vågor i ryggen, när hela Troja har samlats vid murarna och jublar

Intrigen s kärna orsak nederlag

den näst
kvicka

Akilles

blir jag beklämd. De skulle ha flytt bara de såg min hjälm.
Nu stormar de fram beredda att sätta våra skepp i brand
och beröva våra landsmän det de längtar mest efter, att
komma hem. Ta min rustning och mina stridsglada män.
Jaga iväg dem från skeppen, men inte mer. Akajerna får
inte tro att de klarar sig utan mig. Försök inte att storma
staden. Det ska du och jag göra tillsammans. Det är vi två
tillsammans som ska öppna den stolta stadens gördel.»

Medan de två vännerna var inbegripna i detta samtal
stred Aias en bit därifrån alldeles utmattad. Svetten rann
under hjälmen som redan hade blivit träffad flera gånger
av pilar och lansar och yxor. Det dånade i hans öron och
det blixtrade för ögonen. Hans vänstra arm hade stelnat
av att hålla skölden och kändes som om han aldrig mer
skulle kunna röra den. Han kunde inte längre få nog med
luft i sina lungor, ändå gav han sig inte. Med sin långa
lans höll han trojanerna på avstånd trots att de var många,
trots att de var skickliga och anföll som ilska getingar när
de trängs över nypressad must av mogna druvor. . . .

Det var uppenbart att han inte skulle kunna stå emot
hur länge som helst, i synnerhet som Hektor med sitt
tungt slagsvärd knäckte hans lans vid skaftet. Då var det
inte något annat att göra än att kvickt dra sig tillbaka.
Genast rusade flera trojaner fram med facklor i händerna
och kastade dem på Aias skepp, medan andra satte sina
facklor under det. Efter bara några sekunder var hela
fartyget övertänt och vinden som blåste från havet gav
elden näring. Höga flammor hissades som segel.

Akilles såg det. Aias var hans vän och stridskamrat. Han

... metafor 100

2.500 SOLDATER

manade Patroklos att göra sig redo och denne gjorde det
så fort det gick. Han tog på sig benskydden av silver, sedan
harnesken som blänkte som stjärnorna på himlen, där-
efter hängde han svärdet över skuldran, lyfte den stadiga
skölden och satte den tagelprydda hjälmen på sitt vackra
huvud. Till sist valde han ett par lansar som satt bra i
handen, men inte Akilles lans, eftersom han inte orkade
lyfta den.

Under tiden hade Akilles körsven, en trogen och orädd
följeslagare, spänt de två snabba hästarna Xanthos och
Balios för vagnen och den ännu snabbare Pedásos som
ridhäst, om det skulle behövas.

Akilles hade seglat till Troja med femtio fartyg och på
vart och ett fanns det femtio väl valda stridskämpar som
var beredda att följa honom intill sista andetaget. De var
lojala men också frispråkiga och de hade redan anklagat
honom för att han hade hållit dem borta från striderna.

»Din mor måste ha ammat dig med galla i stället för
mjölk, så sur som du är bara för en jäntas skull«, hade en
skäggig jätte sagt rakt i ansiktet på honom.

Det var också det Akilles påminde dem om, när han
manade dem till strid.

»Nu har stunden kommit att visa att ni inte bara är stora
i käftan! Trojanerna är här och väntar på er.«

Så så han och männen jublade. De formerade sig i
täta led, skuldra mot skuldra, knappt en nykläckt rödhä-
ke hade flugit igenom deras linjer. Framför dem intog
Patroklos och körsvennen sina platser, de mest farliga, de
mest utsatta och de mest hedersamma.

den nä
kricket

Akilles såg på sin vän i den lånade rustningen. Det kunde vara jag, tänkte han, och bad tyst till gudarna att beskydda Patroklos, skänka honom ära på slagfältet och låta honom komma tillbaka levande och oskadd. Sedan ställde han sig framför ingången till sitt tält som låg högt och var en ypperlig utsiktsplats.

Myrmidonerna var en säregen folkstam. De härstammade som namnet antyder från myrorna. Den allsmäktige Zeus hade förvandlat dem till människor som sällskap till en utomäktenskaplig son, som hans hustru Hera hade förpassat till en öde ö. De stred också som myrorna, tätt intill varandra så att den enes sköld täckte även den andres nakna kastarm, som var bågskyttarnas älsklingsmål. De hade aldrig förlorat ett slag och med Akilles i spetsen var de fruktade av alla. Att se dem komma med sina korta snabba steg och med sina bruna sköldar tätt intill varandra var något som få klarade av utan att darra av skräck.

Patroklos gick före och manade dem att hedra den avhållne befälhavare som inte var med, att skänka honom ännu en lysande seger och rädda akajerna från fördärvet och männen lydde mer än villigt. De tågade fram som ett mörkt moln vars väldiga skugga faller tungt över ett sädesfält.

Trojanerna stod inte efter i tapperhet, även om de blev omskakade av att plötsligt upptäcka Akilles – som inte var Akilles – i främsta ledet.

På den tiden gick det till så här: Först utkämpade befälhavarna en egen kamp – man mot man – utan att någon

★ ★ ★ FLIKNELSE

→ MORAL & STRIDS REGLER

ingrep. Först när någon av dem hade fallit började slaget mellan arméerna om den fallnes kropp och rustning. Att dö i strid var otur, att bli berövad sin rustning var evig förnedring.

Så blev det också denna gång. Hövdingarna från bägge sidor red mot varandra på sina stridsvagnar. Patroklos kastade först sin lans och träffade sin motståndare i skuldran och denne föll jämrande till marken. Hans folk skingrades. Patroklos kunde jaga dem ifrån skeppet, varpå hans män släckte elden. Det var en stor lättnad, som när vinden blåser bort det tjocka morgondiset och världen med berg och åsar och dalar blir synlig igen.

Det varade bara en kort stund eftersom trojanerna inte flydde hals över huvud utan kämpade för varje meter de pressades tillbaka från skeppen. Men krigslyckan hade vänt. Det verkade som om akajerna inte kunde missa. Deras lansar träffade halsen, bröstet, skuldrorna, magen. Överallt. Men det var inte slut än. Den grymme Aias, Oileus son, tillfångatog en sårad trojansk hövding. Han borde hjälpa honom, enligt god krigssed, men han dödade fången med ett svärdsugg i halsen.

Patroklos fällde männen som stod i hans väg lik en erfaren timmerman fäller stora furor och små enar med samma lätthet. Så nog hade han lyckan med sig. Det var dock inte slut än.

1945 April ↓

Just då började sirenerna ljuda. Några sekunder senare briserade den första bomben mycket nära skolan. Två tyska flygplan lyfte och tog upp striden. Vi kände piloterna.

den nä
flicka

Krigets vardag Fienden blir

Den ena hette Wolfgang och den andre Erich. Den förste var blond och vacker. Alla flickor i byn smygtittade på honom. Erich var mörk och satt. Han var mer lik männen i byn och flickorna tittade inte alls på honom.

»Spring till grottan«, ropade Fröken och det gjorde vi, men hon själv stod kvar med sina armar korsade över bröstet.

Dimitra såg det.

»Kom Fröken«, ropade hon.

»Jag kommer strax«, svarade hon.

Men hon kom inte.

Slaget varade inte mer än några få minuter. Det engelska bombplanet släppte sin last på måfå och gav sig iväg beskyddat av tre jaktplan som höll Wolfgang och Erich på avstånd.

Himmelen var fri igen och vi lämnade grottan. Wolfgang och Erich var på väg tillbaka till flygplatsen. De flög mycket lågt över oss och de vinkade. Vi vinkade tillbaka. Hur konstigt det än låter var vi på deras sida. Det var våra pojkar som försvarade byn. Men Fröken vinkade inte. Hon stod alltiämt med armarna korsade över bröstet.

Hon log.

Strax därefter fortsatte hon berättelsen:

Varför står fröken kvar
Varför söker hon inte
skedd?

Vänner mänskliga relationer.

XII

Hektor insåg att hans manskap inte förmådde stå emot och var beredd att ge order om att alla skulle dra sig tillbaka innanför Trojas välbyggda murar. Då fick trojanerna oväntad hjälp. Sarpedon, kung i grannlandet Lykien, dök upp och han var vida berömd för sin skicklighet med stridsvagnen.

Patroklos gick ändå inte att hejda, utan han fortsatte att sprida död omkring sig – även bland Sarpedons män, som tog till flykten trots att deras ledare förtvivlat manade dem att stanna och kämpa. För att ingjuta mod i dem bestämde han sig för att själv ta itu med mannen som vållade så stor skada.

Så sa han och klev av vagnen. Detsamma gjorde Patroklos. De var som två gamar som med näbbar och klor är redo att ryka ihop.

Sarpedon kastade först och missade Patroklos, men spjutet träffade den vackra hästen Pedásos som föll gnäggande mot marken. Sarpedon slängde iväg sitt andra spjut, men han missade även denna gång. De två männen var riktigt nära varandra nu. De vrålade båda två, svetten rann. Patroklos lans missade inte. Den träffade

den 118
krickar

★ ★ ★ LIKNEELSE

mellangärdet, nära hjärtat och Sarpedon föll med ett brak som en mäktig ek, men han var inte död, utan försvarade sig ursinnigt mot de akajer som närmade sig för att döda honom och ta hans rustning. Samtidigt kallade han på de sina för att få hjälp.

»Låt dem inte ta min kropp och min rustning. Det blir en sorg och en skam för all framtid.«

Han borde ha sparat den lilla kraft han hade kvar. Döden föll över hans ögon medan han talade. Patroklos satte sin fot på hans breda bröst och drog ut sin lans och en bit av hjärtat följde med. Det var bokstavligen att dra livet ur den olycklige Sarpedon, som aldrig mer skulle komma hem till sina bördiga åkrar och trädgårdar.

Slaget kunde ha slutat där. Det gjorde det inte. En av Sarpedons män red i rasande fart för att tala med Hektor.

»Låt inte myrmidonerna skända min kungs lik. Vår skam är stor, vår sorg större, men också er heder kommer för alltid att vara fläckad om ni låter en bundsförvant dö på det sättet, en som offrade livet för er trots att han inte var härifrån.«

Så vädiade han och fick trojanerna att skämmas från huvud till fot, de skulle aldrig förlåta sig själva. Och allra mest Hektor som genast reste sig för att leda ett motanfall trots att han var alldeles utmattad.

Samtidigt och trots att det ännu var tidigt på eftermiddagen kom ett mörkt moln från Afrika, det föll några droppar regn som var alldeles rött som blod.

Kampen blev ännu vildare och svårare i halvmörker. Det var inte lätt att skilja mellan vänner och fiender. Mitt

MORAL HEDER 106

i alltsammans låg Sarpedons livlösa kropp genomborrad av lansar och pilar, täckt av blod och damm. Patroklos hade redan tagit hans rustning, det var bara den nakna kroppen kvar och kring den trängdes trojaner och akajer som surrande flugor. Trojanerna fick övertaget för en stund, de lyckades lyfta den döde en bit bort från striderna, de tvagade kroppen i flodens ström, smörjde den med vin och doftande oljor och begrävde den.

Efter detta var de nöjda, deras stridslust försvann. Patroklos däremot kände sig odödlig i Akilles rustning. Tänk om det var hans öde att inta Troja? Att ensam gå in i staden, först av alla akajer och göra slut på kriget en gång för alla?

★ Tanken var svindlande och eggade honom till den grad att han glömde sitt löfte till Akilles att inte försöka erövra staden även om den låg öppen för honom som hans mors famn. ★ Han glömde till och med att han inte var Akilles ★ och beordrade sin körsven att sätta efter de slagna. I full fart nådde de fram till muren och Patroklos försökte klättra upp, men han halkade, hans svettiga händer fick inte fäste. Tre gånger försökte han utan att lyckas. Han drog sig tillbaka ett stycke utom räckhåll för bågskyttarna.

Under tiden stod Hektor vid Skuggornas port och kunde inte bestämma sig för vad som var klokast. Att söka sig in i staden med alla sina män eller att våga ett sista motanfall. Han tänkte på sin hustru och på sin son. Att stänga in sig skulle vara början till nederlaget. Akajerna skulle förgifta deras vatten, livsmedlen skulle ta slut, de skulle dö långsamt och mödosamt utan strid.

den nä
krigaren

Det fanns inget annat att göra än att återvända till slagfältet, men denna gång skulle han rikta in sig på en enda man, den som hade dräpt så många av hans kamrater, den som försökte inta Troja på egen hand. Vem han än var. För ryktet hade spritt sig. Det var inte Akilles, utan dennes älskade vän.

Så tänkte Hektor och eggade sina män att ta upp kampen igen. Själv styrde han sin vagn rakt mot Patroklos, som just klev ner från sin med lansen i vänstra handen och i den högra en vass sten, som han slängde iväg med all sin kraft. Hektors körsven blev träffad mellan ögonbrynen, pannbenet spräcktes och han föll från vagnen som en dykare som hoppar i havet.

Patroklos kunde inte låta bli att göra sig lustig, berusad som han var av sin styrka, och ropade:

»Du stackare, du var i alla fall vig.«

Samtidigt sprang han fram för att plundra den döde på rustningen. Även Hektor klev av vagnen och sprang fram till den livlösa kroppen. Som två hungriga lejon stod de på var sin sida om den döde. Hektor fick tag på huvudet och Patroklos på fötterna och ingen hade en tanke på att släppa taget.

Flera trojaner och akajer samlades snart runt dem. Striden var bitter och ursinnig kring körsvennen som låg där orörlig och hade glömt allt om konsten att styra en stridsvagn. Man mot man, svärd mot svärd, lans mot lans. Ingen gav vika och ingen fick övertaget förrän sent på eftermiddagen, då trojanerna, som också var mycket färre, inte längre orkade. Även de starkaste oxarna måste

lösas från oket när den timmen kommer. Akajerna lyckades få med sig den döde och tog av hans rustning.

Ännu en gång fick Patroklos möjlighet att komma ihåg sitt löfte till Akilles, ännu var det dags att återvända till det tjärade skeppet. Men han fortsatte. Tills hans lans gick itu, en sten fick hans hjälm att falla till marken och han inte hade kraft att hålla skölden uppe.

Den trojanske krigaren Euforbos, känd för sin skicklighet med lansen och för sina snabba ben, störtade genast fram och stötte sitt vassa vapen mellan skulderbladen på Patroklos utan att slå ut honom helt och hållet. Det krävdes att också Hektor drev lansen i buken på honom, vred runt den och njöt av att se livet lämna Patroklos, som hade dödat så många.

Hektor kunde inte låta bli att ge honom en sista läxa.

»Patroklos, du drömde om att storma Troja, att beröva dess kvinnor friheten och föra dem som slavinnor till ditt land. Du trodde att du kunde vinna över mig, men nu blir du föda till gamar och hyenor.«

Patroklos offrade sina sista andetag för att svara.

»Det dröjer inte länge förrän du själv är död Hektor«, sa han och döden föll över hans ögon.

»Så, nu får det räcka för idag«, sa Fröken. »Det är en dag i morgon också.«

Jag gjorde inte sällskap hem med Dimitra. Hon blev kvar och pratade med ett par väninnor och jag skulle spela fotboll. Byn mot tyskarna. Det hade blivit en tradition. Det var det största mysteriet av alla. Den ena dagen

den nä
kvicka

KRIGETS VARDAG 1945

kunde de fara omkring som onda demoner, de brände hyar, de torterade och avrättade folk och den andra kunde de spela fotboll som om ingenting hade hänt.

Men skulle det bli fotboll en dag som denna efter de engelska bomberna? Den tyske kaptenen var inte lätt-skrämd. Det var han som agerade domare. Men också vår borgmästare ville att vi skulle spela.

»Livet måste fortsätta«, sa han.

Och livet fortsatte.

Även vi var ett mysterium i mina ögon. Hur kunde vi? Hur kunde jag? Varför hatade jag dem inte av hela mitt hjärta, utan blev glad när de berömde mig för mitt ljusa hår eller för min goda vänsterfot?

Är behovet att älska större än behovet att hata?

Jag hade ingen att tala med om sådana ting. Jo, det fanns en. Fröken. En vacker dag skulle hon och jag sätta oss ner och prata om allt. Den dagen hade inte kommit än.

Det kom som vanligt en del folk för att se på matchen och bland dem även Fröken i sällskap med sin hyresvär-dinna, en äldre kvinna som var bra på att ta hand om allt från enkla skavsår till brutna ben. Tyskarna var tokiga i hennes örter och blomblad.

Byn fick givetvis stryk med 7-1. Det tyska anfallet med Wolfgang och Erich i spetsen gjorde vad de ville med vårt försvar.

Jag var glad ändå. Jag hade gjort vårt enda mål på en mycket tursam frispark från tjugo meter. Bollen var på väg rakt in i målvaktens famn när ett plötsligt vindkast fick den att ändra riktning och gå i mål.

Efter matchen gick Wolfgang fram till trollgumman och pekade på baksidan av låret. Även Fröken tittade intresserat, fast hon låtsades som om hon inte gjorde det.

Wolfgang följde dem hem för att bli omplåstrad. Han haltade lätt och Fröken stödde honom försiktigt.

Och mysteriet växte: Är behovet att älska större än behovet att hata?

↑ *försäkra*
Ethiska moraliska
frågor för en 15-årig
pojke.

! Krigs vardag!

den här
kvällen

Karakters

XIII

beskriv
ning.

Dimitra väntade på mig under mullbärsträdet morgonen därpå. Det var inte vanligt. Det vanliga var att det var jag som väntade på henne. Ända sedan vi var små. »Kommer du?« brukade jag fråga henne. »Strax«, svarade hon men hon kom inte »strax« utan mycket senare. Jag var van att vänta på henne. Det var nästan angenämt. Det gav mitt lilla liv en viss mening. I väntan på Dimitra skulle jag kunna kalla barndomen.

»Du var duktig«, sa hon, »men Wolfgang är duktigare.«

Varför drog hon upp honom?

»Ja, det är han«, sa jag misslynt.

Hon märkte det och gav mig en knuff.

»Jag skojade bara.«

Så sa hon, men jag brydde mig inte. Wolfgang var bättre. Jag drömde inte om att bli fotbollsspelare. Jag ville bli som pappa eller som Fröken. Lärare, läsa många böcker, kanske skriva en. Så tänkte jag utan att säga något. Det spelade ingen roll. Att ha drömmar ingick inte i byns verklighet.

Att ha drömmar var rentav farligt. Så jag höll tyst. Min mamma kallade mig »vindtagen« när jag satt tyst

den här kriget
mitt emot henne. Hon ville alltid veta vad jag tänkte på.

Jag hade inte för avsikt att säga något om dessa drömmar till Dimitra heller, »den fina ålen« som morfar kallade henne. Men plötsligt sa hon:

»Jag skulle vilja gifta mig med en poet, som Homeros.«

»Han var ju blind«, sa jag.

Hon knuckte med huvudet.

»Desto bättre.«

Vi var redan framme. Fröken stod vid dörren till klassrummet och tog emot oss med lysande ögon:

Den blonde kungen Menelaos såg att Patroklos hade fallit. Trojanerna fick på inga villkor skända hans kropp och ta med sig hans rustning. Kvidande, lik en ko som måste beskydda sin kalv, störtade han fram och ställde sig intill den döde och höll den runda skölden över honom. Alla visste att han inte var att leka med och hans lans höll trojanerna borta. Utom en. Euforbos, Patroklos verkliga baneman.

»Gå undan Menelaos. Patroklos är död och det är jag som har dödat honom. Ingen före mig hade ens nuddat honom. Lämna hans kropp och hans rustning till mig, den äran tillkommer mig. Annars får jag väl dräpa dig också.«

Menelaos suckade tungt.

»Du skryter din rackare. Det gjorde din bror också och kallade mig den uslaste krigaren av alla. Därför fick han inte återvända till sin unga hustru. I varje fall inte på egna ben. Så ska det gå för dig också om du vågar ställa upp

mot mig. Lyssna på mig och gå tillbaka till de dina. Det är bara dårar som lär sig för sent.«

Påminnelsen om broderns död fick inte Euforbos att sansa sig. Snarare tvärtom.

»Du ska betala för hans död, Menelaos. Du ska betala för att du gjorde hans unga maka till en änka som får ligga ensam i det nybyggda gemaket och för att du gav mina föräldrar en sådan outhärdlig sorg. Kanske kan jag trösta dem lite när jag lägger ditt huvud och din rustning för deras fötter. Men nu pratar vi inte mer. Låt oss se vem som dör och vem som lever.«

Med dessa ord stötte han hårt med lansen mot Menelaos sköld men udden vek sig bara. Menelaos lans där emot träffade Euforbos i strupen och den kom ut på andra sidan. Han föll ihop. Hans lockiga hår som hölls på plats med guld- och silvertrådar kom honom att likna ett ungt blommande olivträd som stormen vält omkull.

Menelaos satte i gång att dra av honom hans rustning och han såg så förfärande ursinnig ut att ingen trojan vågade närma sig. Det varade inte länge. Inte så långt borta syntes Hektor på sin vagn närma sig i rasande fart. Hans tagelprydda hjälm blänkte i eftermiddagens mångfärgade ljus och hans hästar tycktes flyga över fältet.

Det fick Menelaos hjärta att slå snabbare. Han visste att han inte orkade stå emot alldeles ensam. Han borde fly, men han kunde inte lämna den döde. Vad skulle hans landsmän säga? Att Menelaos, kungen av Sparta, sprang iväg som en feg stackare. Det kunde han inte leva med.

Hellre dö med hedern i behåll än att leva som en pultron.

Illiadens ständigt epitet för Hektor: Hjälms glimmande

den nä
krickar

Det ljuva livet är mycket värt och han ville inte dö, men han stannade. Trojanerna tvingade honom ändå till slut att ta några steg bakåt. Han fick syn på Aias, Telamons son.

»Kom hit, Aias, min gamle vän och vapenbroder. Vi måste försvara Patroklos. Vi måste bära hans lik till Akilles.«

Aias behövde inte höra det två gånger. Genast sprang han fram med sin långa lans framför sig.

Hektor hade dragit rustningen av Patroklos och släpade hans blodiga kropp efter sig i avsikt att hugga av huvudet och ge det till hundarna, men när han såg Aias närma sig släppte han liket, nöjde sig med rustningen och sprang tillbaka till sin vagn som vaktades av hans folk.

Detta gick inte Glaukos förbi, lykiernas hövding och bundsförvant till Troja. Han hade redan förlorat många män. Bland andra den lysande Sarpedon, vars plundrade lik bars bort av jublande akajer.

»Vad är du för en man, Hektor?« ropade han. »Du är grann att se på, men du är liten på slagfältet. Du lät din vän Sarpedon hamna i händerna på akajerna, du flyr och lämnar åt oss att freda din stad som inte är vår stad. Vi offrar oss för ingenting. Vi reser hem. Om du hade burit Patroklos till torget i Troja hade vi kunnat utväxla honom mot vår Sarpedon. Men du vågar inte möta Aias man mot man. Han är helt enkelt starkare.«

Hektor svalde sin vrede över denna förolämpning och svarade lugnt.

»Hur kan du vara så oförnuftig, Glaukos? Jag är inte rädd för striden, men jag har något annat i tankarna. Kom

*** = LIKNEELSE

med mig, tillsammans ska vi kväsa akajerna.«

Han manade också sina män att anfalla på nytt, medan han själv drog på sig Akilles rustning, som Patroklos hade burit. Den passade som om den var gjort åt honom. Samtidigt greps han av tvivel. Tänk om också hans egna trodde att han var Akilles. Hans egen hustru skulle inte känna igen honom i den. Ändå kände han sig odödlig i denna nya rustning, hans muskler växte av sig själva för att fylla ut de nya måtten. Hela han blev större liksom ett plötsligt skyfall får en liten å att bli en strömmande flod.

Han kallade till sig alla bundsförvanter och grannar och höll ett kort tal.

»Det är inte för att jag ville ha sällskap som jag bad er komma från era städer, utan för att hjälpa mig att försvara Trojas barn och hustrur mot akajernas stridsglada horder. Det är därför staden bjöd rikligt med gåvor och proviant till er alla. I kriget gäller en enkel lag. Antingen går man under eller segrar. Aias som försvarar Patroklos lik är inte lätt att tas med, men den som får honom att ge vika och lämna kroppen till oss, han ska få min hjälm och min sköld och äras som jag. Låt oss gå nu och göra det som måste göras.«

Det var svårt att inte ryckas med av hans ord och inte minst av honom själv i den ståtliga rustningen, som kom honom att se ut som krigets gud. Samfällt började de gå mot Aias, som för första gången greps av fruktan för sitt liv och bad Menelaos att kalla på förstärkningar.

Den blonde kungen av Sparta tog ett djupt andetag och ropade så högt han kunde.

den nr
krök

»Vänner och kamrater, alla ni som har delat bröd och vin med mig, kom och hjälp till så att trojanernas hundar inte får leka med Patroklos lik.»

Aias, Oileus grymme son, var den förste att rusa fram och efter honom kom de andra. Vem kan komma ihåg allas namn?

Trojanerna med Hektor i spetsen gjorde ett massivt utfall mot muren av sköldar som akajerna hade rest upp kring den döde. Det lät som en våldsam bränning mot strandklipporna vars kraft framåt var lika stor som suget bakåt. Först trycktes akajerna bakåt en bit, men utan förluster, och anförda av Aias, Telamons son, lyckades de pressa trojanerna tillbaka. En av dem hade dock hunnit binda en läderrem kring ankeln på Patroklos vänstra fot och försökte dra liket med sig.

Aias såg det och var obeveklig. Han stötte till med lansen rakt på hjälmen som liksom skallen under den krossades och delades i två delar som en mogen vattenmelon och hjärnan föll ut, grå som aska. Mannen föll ner och livet lämnade honom. Han skulle aldrig återgälda alla omsorger som hans föräldrar hade vant honom vid.

~~Så fortsatte de att dräpa och att dräpas.~~ Hektor kastade sitt spjut mot Aias och missade honom, men kastet var inte förgäves ändå. Det borrhade sig i mannen bakom Aias, han föll baklänges och rustningen skrällde.

Det var en het dag utan ett enda moln på himlen, utom just över den del av fältet där slaget om Patroklos kropp pågick. Lite längre bort och under en brännande sol stred härarna utan avbrott. Svetten rann under hjälmen,

Krigs vardag 118

lansen gled i handen, tröttheten fick deras lemmar att domina, men de stred vidare.

Akajerna fick tack vare den väldige Aias ett övertag. Det verkade som om ingen kunde stoppa honom och männen tog till flykten som skrämde hundar inför ett ursinnigt vildsvin. Hektor såg flera av sina släktingar och vänner mejas ner. Det kunde inte fortsätta så här, det var kanske dags att blåsa av striden och att bege sig hem bakom de välbyggda murarna.

Det tyckte inte hans vän Aeneas. Han var inte en son av Troja, han hade kommit dit med sin lille son som flykting efter det att Akilles hade ödelagt hans stad och även sårat honom, om än inte dödligt. Han var inte rädd att mista livet och tålde inte tanken på att hans pojke skulle hamna som slav hos någon av akajernas hövdingar. Kort och gott, det var otänkbart för honom att dra sig tillbaka.

»Hektor, vilken skam det skulle vara att lämna fältet, besegrade mer av vår feghet och mindre av dessa modiga akajer! Kom, låt oss kasta oss över dem innan de hinner föra undan Patroklos.»

Så sa Aeneas och Hektor hörsammade honom. Om han hade en like i sin här, om någon kunde mäta sig med honom i styrka, mod och stridsskicklighet, så var det denne flykting som redan stormade fram med lanser.

Hektor beordrade anfall på nytt och striden blossade upp igen. Ännu flera män sårades eller dödades, men vem kan komma ihåg deras namn? Trojanerna anföll gång på gång den lilla kretsen av akajer som hade bildat en mur av sköldar kring den döde Patroklos. De gjorde

3
inte utfall, de stod bara där som en enda kropp täckt av brons.

Det mörka molnet över dem blev ännu mörkare, som om någon gud ville skilja dem från alla andra. Det var ett fåtal män, som alla kände varandra. De var barndomsvänner eller släktingar, ibland även älskare.

Det blev en bitter strid utan förskoning, utan avbrott. De var svettiga och täckta av damm, trötta in i märgen, men ingen gav vika. Det var som när en skara bönder tänjer en i olivolja dränkt hud av en tjur. Alla drar var och en åt sitt håll tills oljan sugts in och huden tänjs ut. Så kämpade trojanerna för att föra Patroklos till sin stad och akajerna som ville ta honom hem till hans skepp. Varken trojanerna som ville ta med sig den döde eller akajerna som skyddade honom gav vika. Så de fortsatte att stöta mot varandra med lansen som ekade mot sköldarna, denna himmel av koppar. • • •

Det fanns bara en man som inte deltog i tumultet. Det var Patroklos körsven Automedon, som ett stycke därifrån tröstade hästarna, som saknade den döde. De ville inte ta ett steg till, de stod vid den vackra vagnen med nedsänkta huvuden och grät med stora heta tårar och deras manar rörde den blodiga marken. Körsvennen manade dem ömsom med stränga ord, ömsom med milda och ömma. Förgäves. Plötsligt flög det något i dem, de kastade med huvudet och rusade iväg mot stridsfältet. Körsvennen glädde sig och anföll trojanerna som en gammal flock gäss. Någon större skada kunde han dock inte åstadkomma då det var omöjligt att både styra spannet

och att bruka lansen eller svärdet. Han fick till slut hjälp av den snabbfotade ynglingen Alkimedios som hoppade på vagnen bakifrån och tog hand om piskan och tömmen.

Hektor hade inte många svagheter, men en av dem var kärleken till vackra hästar och de två han såg nu var de vackraste och snabbaste han någonsin hade sett. Det var Akilles hästar och han ville ha dem. Han var inte mer fåfång än någon annan, men hans hjärna bedrog honom. Han såg bilder av ett jublande Troja när han red in i staden i Akilles vagn och med hans två hästar. Andromake skulle gråta av hänförelse över sin man. Hans son skulle ärva en sådan odödlig ära. Han vände sig till Aeneas.

»Sådana hästar ska inte styras av klåpare. Låt oss ta dem«, sa han, och Aeneas var mer än villig att hjälpa till. Två av deras män följde också med. Med höjda sköldar och lansar sprang de mot vagnen, säkra på att de inte skulle möta något motstånd att tala om.

Det var fel. Automedon såg dem komma och det vore fel att säga att han inte blev rädd. Å andra sidan var han den han var. Han hade i flera år styrt dessa hästar åt Akilles. De hade ödelagt hästar och städer tillsammans, rövat bort flickor, fått många föräldrar att fälla bittra tårar över sina söner och döttrar. Patroklos var inte Akilles, men han var hans bästa vän. Automedon kunde inte bara köra iväg, då skulle hans hjärta brista. Han klev ner från vagnen och bad Alkimedios att hålla sig nära honom, så nära att han kände hästarnas andetag mot nacken och han vändade medan han vägde den skarpa lansen i handen. När Hektor och hans manar kom tillräckligt nära slängde

Automedon sin lans med en kraft han inte trodde sig vara mäktig och han träffade den krigare som var närmast i buken. Som när man klyver nackens muskler på en tjur fortsatte denne att springa framåt ett stycke men föll sedan på rygg och den dödliga lanssen pendlade fram och tillbaka på hans buk i takt med hans sviktande hjärta.

Hektor kastade också lanssen, men Automedon hoppade åt sidan och lanssen borrhade ner sig i marken, där den fortsatte att skälva en lång stund.

Under tiden rusade flera akajer fram. Hektor och Aeneas kom i underläge och drog sig tillbaka.

Automedon drog rustningen av den döde och det kändes som om han hade hämnats för Patroklos död. Det var en lättnad. Han tog sitt blodiga vapen, hans händer blev blodiga, hans fötter med. Han klev upp i vagnen igen för att fortsätta den tårdränkta striden, som nu blev ännu våldsammare.

Bland akajerna var nu Menelaos, den blonde, som utmärkte sig som om han hade fått nya krafter. Hans rykte som stridsman var inte det bästa. Det var orättvist och hade mer att göra med att Helena hade lämnat honom.

En sann kvinna lämnar inte en sann man, mumlade männen sinsemellan och Menelaos visste hur de tänkte.

Han visste också att Akilles aldrig skulle förlåta honom om han lämnade Patroklos kropp att skändas av trojanernas hundar under de vackra murarna. Därför kastade han sig i stridens mitt och dräpte en vän och dryckesbroder till Hektor och lyckades dessutom släpa över den döde till akajernas sida.

Heder

DRAMA TURGI INTRIG

Hektor kände stor smärta när han såg sin vän falla för Menelaos lans och ännu mer när han såg den blodiga kroppen släpas på marken som en död gris. Molnet över dem mörknade plötsligt ännu mer, det började åska, skarpa blixtar for över den låga himmelen och skrämde akajerna som i detta såg ett tecken att gudarna var mot dem. En kort stunds tvekan räckte för att Hektor och hans folk skulle få övertaget.

Akajerna tog till flykten. Det behövs aldrig en order till det. Aias och Menelaos såg vad som hände. Trojanernas lansar och spjut träffade alltid någon, medan akajerna missade.

»Nu måste vi bestämma oss«, sa Aias. »Ska vi släpa med oss Patroklos kropp eller ska vi se till att vi själva kommer oskadda till skeppen där våra kamrater väntar med oro. Vi kan i varje fall inte hålla stånd mot Hektor som verkar ha gudarna på sin sida. Vi ser snart ingenting.

Om man åtminstone fick dö i levande dagsljus.«

Så beklagade sig den väldige Aias och det blåste plötsligt en kort vind, nästan som en örfil, himmelen klarnade och akajernas trängda läge framstod ännu tydligare.

Det fanns bara en man som kunde rädda dem. Denne man, denne gudomlige krigaren, tjurade dock som en trearing i sitt tält och visste inte att hans älskade vän Patroklos hade dödats och att hans nakna kropp snart skulle föras bort för att överlämnas till hundarna i Troja.

Vem var snabb nog att hinna varsko honom i tid?

Uppgiften anförtröddes Antilochos som var son till den gamle kungen Nestor och vida berömd för sina snabba

ben. Levde han än? Han levde och stred ett stycke därifrån och föll i gråt när han hörde att Patroklos var död.

Men även om Akilles bestämde sig för att hjälpa till kunde han inte göra det med detsamma. Hans rustning var borta.

Det klokaste var att dra sig tillbaka och ta den döde med sig. Menelaos och en man till lyfte liket och började gå. Trojanerna såg det och anföll skrikande. Aias och de andra var i vägen.

»Vi ger inte upp«, ropade Aias till de sina. »Med det ryktet vi har levt, med det ska vi också dö.« Till slut blev Hektors och Aeneas förenade härar dem övermäktiga. Det blev glest omkring Aias, flera akajer dog och andra tog till flykten. Han kämpade vidare. Och de två som bar Patroklos lik stretade mot de bukiga skeppen.

Fröken andades ut.

»Det känns som om det börjar växa hår på min tunga«, sa hon.

Med andra ord, hon orkade inte mer. Dimitra hämtade ett glas vatten till henne.

Det var dags att gå hem till middag. Jag var trött efter fotbollsmatchen dagen innan och Dimitra var hes av allt hejande på byalaget. Fast hon var glad som en lärka utan någon anledning alls.

»Vad är det med dig? Är du kär?« frågade jag. Hon skrattade bort min fråga samtidigt som hon blev illröd på kinderna.

Torget var fullt med folk. På det finare kaféet satt

borgmästaren och kaptenen tillsammans med en annan officer som vi aldrig hade sett förr. Tungt beväpnade soldater vaktade dem.

De tre männen drack ouzo och kaptenen uppträdde mycket respektfullt mot gästen, som inte bara var äldre utan också uppenbarligen hade högre rang och ett stort andreskors på bröstet.

Dimitras far såg oss och vi fick sätta oss vid hans bord där han för en gångs skull inte drack sprit utan svalkade sig med »en ubåt«. Det vill säga en klump mastix i ett glas vatten. Han visste besked. Gästen var en överstemajor. Han var bara på genomresa. Inget att bry sig om.

Vi satt med honom en stund. Vi såg Fröken ge sig iväg på en av sina långa vandringar med grova kängor och en militär vattenflaska över axeln.

»Hon ser ut som en partisan«, muttrade Dimitras far och det var en konstig sak att säga. Fast lite rätt hade han. Det fanns något avgörande över hela henne.

Vi stannade kvar en bra stund till. Dimitras far beställde en ouzo eftersom han höll på att bli berusad »av att hålla sig nykter«.

Efter ett tag reste sig även den höga gästen, skakade hand med borgmästaren och besvarade avmätt kaptenens strama givakt. Han satte sig rak i ryggen i en öppen svart Mercedes bredvid föraren. En vakt på motorcykel tog täten och en annan följde efter bilen. Den lilla konvojen skulle fortsätta mot den medeltida staden Monemvasia eller Malvoisie som de fränkiska riddarna kallade den. Där, i en av de ståtliga riddarborgarna skulle han till-

bringa natten utom räckhåll för partisanerna, som på senare tid hade blivit mer och mer aktiva. Dessutom såg han fram emot middagen på terrassen högt över havet och den lokala delikatessen, en bottenfisk som kallades barbouni, Mullus surmuletus. Pythagoras och hans anhängare åt inte den fisken, de betraktade den som oren eftersom den grävde fram sin föda i havets botten och följaktligen åt även människor som hade drunknat. De moderna grekerna däremot älskade dess milda doft och mjuka kött. Så gjorde även den tyske överstemajoren och det vattnades i munnen på honom.

Så var han borta. Folket på torget andades ut och man började gaffla på som vanligt.

Det var en mild kväll som inte förebådade något annat än en strålande morgon.

XIV

Det var också en strålande morgon när Dimitra och jag gick till skolan. Fröken var som vanligt på plats före oss och tog emot varenda en av oss, teatraliskt bugande. Strax var vi alla samlade och hon fortsatte berättelsen om ett krig som den blinde Homeros aldrig hade sett, men ändå skildrade bättre än alla som hade varit där:

Akilles visste inte att Patroklos var död, men han blev orolig, när han såg att akajerna flydde stridsfältet och att Hektor med sitt folk jagade efter dem. Han spanade ivrigt efter vännen utan att se honom och hans oro förstärktes.

»Måtte gudarna beskydda honom så att trojanerna inte skiljer honom från dagens ljus.« • • •

Så bad han tyst, där han satt framför skeppen med de hornlika stävarna.

Så fort han såg budbäraren Antilochos närma sig med tårar i ögonen visste han att det som inte borde hända hade hänt.

Hans käraste vän var död.

Solljuset var så starkt att det lät om det, som ett dovt ljud från cikador långt borta. Plötsligt svartnade det för

Dimitra i skolan

den nä
kvicka

hans ögon, han tog aska från nattens eld och strödde den över sitt huvud. Tårarna rann på hans förvridna ansikte. Han kastade sig på marken och vrålade medan han slet sig i håret. Slavinnorna, dessa arma flickor som han hade rövat bort från deras hem, sprang fram och försökte trösta honom. Antilochos blev tvungen att hålla hårt i hans händer så att han inte skar sig själv i halsen.

Akilles var otröstlig. Varför hade han låtit sin vän ge sig i väg? Han mindes de ord som hans mor hade sagt till honom för länge, länge sedan.

»En dag ska du mista den du älskar mest«, hade hon sagt. Den dagen hade kommit.

Hur finna lindring? Han låg kvar på marken, kvinnorna omkring honom grät, men en av dem, Ifis, grät inte. Hon var dotter till kungen på ön Skyros som Akilles hade erövrat, dödat alla män på och tagit med sig de skönaste flickorna från. Ifis var en av dem och han gav henne som gåva till Patroklos. Hon grät inte. Hon hade gråtit färdigt. Från prinsessa till slavinna, någonstans på den vägen blev det slut på tårarna. Hon tjänade Patroklos, kröp upp i hans brits på nätterna och människosjälens är en gåta. Hon kom att tycka om honom, att till och med älska honom. Så Ifis grät inte utan böjde sig ner över Akilles, borstade bort askan från hans hår och viskade i hans öra.

»Gå upp, Akilles. Din vän är död, men du kan försvara hans kropp, skydda den från att hamna i vindarnas stad Troja där Hektor tänker spetsa hans huvud på torget. Låt dem inte skymfa honom när han nu är på väg till Underjorden. Det var du som gav mig till honom. Nu när han

är död får du ge honom till mig. Jag vill tvätta honom, smörja honom med eukalyptusolja, jag vill sjunga för honom alla de sorgesånger jag inte fick sjunga för min far, min mor och mina bröder som du dödade med dina grymma händer.»

Akilles var för långt inne i sin sorg för att lyssna.

»Jag har suttit här och tyngt jorden till ingen nytta«, klagade han.

Under tiden härjade Hektor med brinnande iver. Iförd Akilles rustning drabbade han akajerna som en tänd fackla drabbar mörkret. Männen som bar Patroklos kropp orkade inte mer. Trojanerna anföll oavbrutet med lansar, spjut, svärd, stenar, pilar; allt som kunde skära den mjuka huden, spräcka benstommen, krossa skallen kom till användning. Tre gånger kom Hektor så nära liket att han fick tag på benen och försökte dra det med sig. Men varje gång stod Aias mot honom fast han visste att det bara var en fråga om tid.

»Stå upp nu, Akilles«, vädjade Ifis igen, »det räcker med att du visar dig så blir trojanerna lösa i knäna.«

Men Akilles saknade rustning. Det var Hektor som bar den nu.

»Jag kan inte gå ut i striden naken«, sa han.

»Det är just vad du kan«, sa Ifis.

Och han reste sig upp med tårar i ögonen, aska i håret och lortiga kläder. Det var som när solen går upp. Det kom ett sken ifrån honom som fick trojanerna att skugga ögonen med händerna. Samtidigt hävde han ur sig ett sorgtungt härskri som fick blodet i deras ådror att frysa

till. De såg honom och de hörde honom. Det var mer än tillräckligt. De blev förvirrade, de fick bråttom att söka trygghet och började springa från fältet, som när betande får upptäcker ett rytande lejon i närheten.

Akajerna fick tid att bära undan den döde och lade honom på en bår. Stridskamrater och vänner samlades kring honom i djup sorg. Dit gick också Akilles och fällde ännu en gång bittra tårar när han såg sin bäste vän ligga där besegrad av en nådelös lans. Patroklos vackra ansikte hade stelnat i smärtsam fasa och Akilles förbannade sig själv för att han hade skickat iväg honom med hästar och stridsvagn utan att ana att han inte skulle få hälsa honom välkommen tillbaka.

Det blev en tvungen paus i striden då natten föll. Akajerna behövde all vila de kunde få. Också trojanerna drog sig snabbt tillbaka. Läget var ett annat nu, när Akilles hade visat sig. De var hungriga och trötta, men de tänkte inte på vila och mat. De måste bestämma sig för hur de skulle fortsätta slaget.

Polydamas var nästan som en bror till Hektor. De var födda samma natt och hade vuxit upp tillsammans. Han var inte lika skicklig med lansen, men en mycket bättre talare.

»Mina vänner, vi måste fatta ett beslut. Antingen stanna här eller återvända till staden. Om gryningen finner oss här vet vi vad som kommer att hända nu när Akilles är tillbaka och leder akajerna. Vi har inte en chans. Han kommer att jaga oss ända bort till vår stad där vi blir tvungna att försvara våra kvinnor och barn. Om vi

däremot redan nu återvänder till vårt Troja kan vi vara beredda om han försöker storma det. Där, skyddade av våra vackra murar, kan vi ge honom en läxa som till och med hans hästar ska komma ihåg.»

Hektor trodde inte sina öron.

»Polydamas, min vän, jag vill inte höra sådana råd. Här du inte fått nog av att vara belägrad? Förr i tiden kallades vår stad 'det guldrika Troja'. Nu har vi sålt allt till snikna handelsmän för att kriget kostar så mycket. Nu äntligen har vi en möjlighet att göra upp med akajerna en gång för alla. Vi stannar här och i morgon bitti återupptar vi striden nära deras skepp. Inte nära vår stad. Vi sätter ut vakter och äter kvällsmat nu. Låt mig ta hand om Akilles. Jag ska möta honom man mot man och vi får se vem som segrar. Det är krigets lag och den är lika för alla. Antingen dräper man eller dräps.»

Trojanerna ropade bifall och satte sig att äta kvällsmat. Saken var avgjord. De skulle fortsätta striden och lade sig för att vila.

Akajerna däremot vakade hela natten över den döde Patroklos. De talade lågmält om honom, om hans förtjänster, om hans goda hjärta. De tröstade varandra, men Akilles förblev otröstlig. Han höll sin vän i famnen och jämrade sig som en lejonhona vars unge här rövats bort av grymma jägare. Emellanåt greps han av ånger då han mindes sitt löfte till Patroklos far. Att sonen skulle komma tillbaka vida berömd efter att ha lagt Troja öde. Gudarna ville annorlunda. Han viskade i den dödes döva öron.

»Jag vet att också mitt blod kommer att färga denna jord

den nä
krickar

röd. Mina föräldrar ska inte heller välkomma mig hem. Men jag ska inte lägga dig i graven innan jag har berövat din baneman Hektor livet. Inte nog med det. Framför ditt likbål ska jag skära halsen av tolv unga trojaner, skyldiga eller oskyldiga, från stadens bästa familjer. Under tiden ska du ligga vid våra skepp där du kan höra havet och dit din kvinna kan komma för att sörja.»

Ifis kom, behärskad och värdig. Hon tvättade bort det levrade blodet, händerna darrade lite, men det var allt. Därefter smorde hon hela kroppen med olja och täckte såret med salvor som doftade gott. Hon droppade också en hemlig balsam i näsborrarna som höll flugor och andra insekter borta.

Hon klädde honom i hans vita mantel. Akilles lyfte upp sin vän på en bädd och drog ett skynke av linne över honom.

Männen återtog sina trevande samtal.

Ifis återvände till sitt tält. Hon gick i mörkret längs med stranden. Det var en lugn natt. Ingen vind, inga vågor.

Plötsligt orkade hon inte mer. Hon sjönk gråtande ner och slog den ännu varma sanden med sina små nävar.

~~★ ★ ★~~
Vi satt orörliga likt flugor som har fastnat i honung. Vi ville att Fröken skulle fortsätta, vi ville sitta där framför vår Fröken som hade något avgörande över sig, men hon ändrade sig inte.

»Ni får ha tålmod. Liksom Homeros hade. Han hastade inte fram till slutet. Vi får följa hans väg.«

Så sa hon och vi fick finna oss i det.

metator

Dimitra och jag gick som vanligt hemåt tillsammans. På torget var det mycket folk. Stämningen var upprörd och den tyske kaptenen satt vid ett bord och pratade med borgmästaren, som såg bedrövad ut. För första gången på länge var de tyska soldaterna tungt beväpnade.

Hade det hänt något?

Mer än så.

Den tyske översten hade dödats i ett bakhåll inte så långt ifrån byn, vid en gammal, mycket gammal bro över strömmen. Det var en idealisk punkt. Bron var så smal att överstens öppna bil måste sakta farten avsevärt. Han och chauffören dödades på fläcken. Hans vakter reagerade blixtnabbt. De hade varit med om det förr. De sköt ner två motståndsmän, den tredje lyckades komma undan.

Nu pågick det razzior över hela länet. Det blev borgmästarens dystra plikt att tala om för oss på torget vad som gällde. Alla som visste något om det inträffade skulle höra av sig till kaptenen. Om attentatsmannen tillfångatogs under dagens lopp skulle inget mer hända. Annars, för varje dygn som gick, skulle tre slumpvis utvalda människor avrättas från varje by i länet. Det hade redan hänt en gång i byn och det skulle kunna hända igen.

Människorna såg på varandra. Fanns det någon bland dem som visste något?

Fröken var också på torget. Hon var nästan den enda kvinnan i byn som i kraft av sitt ämbete fritt kunde vistas bland alla män som drack ouzo och spelade kort. Hon var klok nog att inte överutnyttja detta. Det var bara på söndagsmorgnarna efter mässan som man såg henne sitta

med borgmästaren och hans söner och dricka körsbärs-
saft.

Dimitra intill mig började andas kortare och kortare. Jag såg på henne. Det fanns panik i hennes blick. Hon höll munnen halvöppen och försökte svälja luft. Jag vinkade till Fröken.

Vi tog Dimitra till Frökens hyresvärdinna.

»Jag vill vara ensam med henne«, sa gumman. Hon tog Dimitra med sig till ett inre rum och stängde dörren.

Fröken och jag blev ensamma. Mitt hjärta bankade i bröstet på mig. Fröken däremot verkade alldeles lugn. Hon tittade ut genom fönstret.

»Mandelträden blommar«, sa hon.

Jag trodde att hon var alldeles lugn, fast hennes ögon var sorgsna och underläppen darrade som om hon var på väg att gråta. Det gjorde ont att se det. Jag kunde inte göra något. Jag var ung, jag var dum, jag var tagen av vindarna, som man sa i byn om någon som drömde alldeles för våghalsiga drömmar. Jag var allt detta och jag övervägde en stund att hålla om henne, men jag insåg att det skulle vara fel. Hon skulle bara bli förvånad. Hon skulle aldrig se mig som en man av den mycket enkla anledningen att jag inte var det.

Dörren öppnades och gumman kom ut.

»Det här ska vi ordna«, sa hon. »Hon är inte sjuk, hon är bara rädd.«

Sedan fick Dimitra något att dricka och en kvart senare var hon sig själv igen.

Fröken och jag höll henne sällskap och talade lug-

nande till henne. Varför var hon så rädd? Fröken smekte henne över kinden och jag smekte henne över håret. Så lät Fröken sin hand glida över min och sa nästan frånvarande.

»Ta hand om henne.«

Det lät så stort, som om hon dubbade mig till man. Dimitra hade redan förlorat en bror förra gången då tyskarna avrättade folk på måfå. Nu fanns det risk att hon skulle förlora sin pappa. Jag försökte trösta henne med att tyskarna skulle finna den skyldige.

»Den skyldige?« sa hon. »Finns det någon som är oskyldig?«

Den natten var det bara spädbarn som kunde somna i byn. Bakom de nerfällda jalousierna såg man att det lyste. Det fanns en vända i luften. Jag hade inga bröder att förlora, jag var mina föräldrars enda barn. Pappa satt redan i tyskt fängelse. Men jag visste att tyskarna hade för vana att avrätta folk i fängelserna varje gång de råkade ut för en motgång. Levde min pappa än eller var han redan död?

Jag tänkte på honom, på min mamma, på Dimitra. Jag tänkte framför allt på Fröken. Hennes hand på min. »Ta hand om henne«, hade hon sagt om Dimitra. Långsamt insåg jag att hon med dessa ord hade tagit avsked från oss båda. »Det är ni två som hör ihop«, menade hon utan att säga det. Jag var inte en idiot. Jag visste att Fröken aldrig skulle bli min. Och nu var det sagt.

Det lugnade mig.

den här
kvällen

XV

Morgonen därpå stod inte Fröken framför porten till skolan utan hon satt inne i skolsalen. Det gjorde hon inte annars. Inte medan hon berättade eller när hon undervisade oss i annat. Hon hade öppnat fönstren. Doften från de blommande mandelträden fyllde rummet.

Hade det hänt något? Hade tyskarna fått tag på den tredje partisanen?

»Vi ska inte sitta här stumma i väntan på barbarerna. Vi fortsätter som vanligt«, sa Fröken och började:

Gryningen kom med dagens ljus på axlarna för gudarnas och de dödliga människornas skull. Akilles hade vakat över sin döde vän och brunn av iver att hämnas, men hans rustning var borta.

I akajernas läger spred sig ryktet om att han var redo att delta i kriget igen och de glädde sig åt det. Även Agamemnon skyndade sig att skicka alla gåvor han hade lovat till honom: guld och kvinnor och framför allt Briseis.

Hon gick inte fram till Akilles, hon sökte inte hans famn utan föll på knä intill den döde Patroklos. Tårarna rann.